

СТОМАТОЛОГІЯ

УДК 616.216.1-002.2-036

Походенько-Чудакова І. О., Кравченко В. О.

ПРОГНОСТИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНДЕКСОВ ИНТОКСИКАЦІЇ ПРИ ОСТРОМ И ХРОНИЧЕСКОМ ОДОНТОГЕННОМ СИНУСІТЕ ВЕРХНЕЧЕЛЮСТНОЙ ПАЗУХИ

Учреждение образования «Белорусский государственный медицинский университет», кафедра хирургической стоматологии, г. Минск, Беларусь

Важность диагностических и прогностических мероприятий пациентов с синуситом верхнечелюстных пазух определяется тем, что данное заболевание является одним из самых распространенных и часто рецидивирующих патологических процессов.

Цель работы – провести сравнительную оценку наиболее часто используемых в клинической практике индексов интоксикации (лейкоцитарного индекса интоксикации В. К. Островского (ЛИИО), ядерного индекса (ЯИ), индекса сдвига лейкоцитов крови (ИСЛК) при остром и хроническом одонтогенном синусите верхнечелюстной пазухи.

Проведен ретроспективный анализ данных медицинских карт 784 пациентов, проходивших лечение по поводу острого или хронического синусита в период с 2009 года по настоящее время в УЗ «11-я городская клиническая больница» г. Минска. Все пациенты были разделены на две группы. Группу 1 составили 464 человека с диагнозом острый синусит верхнечелюстной пазухи. Группа 2 включала 320 пациентов, которым был верифицирован диагноз – хронический синусит верхнечелюстной пазухи. Всем пациентам рассчитывали индексы интоксикации (ЛИИО, ЯИ, ИСЛК). Прогностическая эффективность индексов интоксикации у пациентов группы 1 составила по ЛИИО – 85%, по ЯИ – 72%, по ИСЛК – 80%. В то время как в группе 2 прогностическая эффективность указанных индексов была 61%, 54% и 78%, соответственно.

Представленные результаты указывают на необходимость дифференцированного подхода к использованию индексов интоксикации с прогностической целью у пациентов с одонтогенным синуситом верхнечелюстной пазухи в зависимости от

характера течения инфекционно-воспалительного процесса. В острой фазе заболевания рекомендуется использовать ЛИИО, ЯИ, ИСЛК, а при хронической – ИСЛК.

Ключевые слова: прогнозирование; синусит верхнечелюстной пазухи; индексы интоксикации.

Введение. Важность диагностических и прогностических мероприятий пациентов с синуситом верхнечелюстных пазух (ВЧП) определяется тем, что данное заболевание является одним из самых распространенных и часто рецидивирующих патологических процессов [3]. Частота диагностированного одонтогенного синусита варьирует в пределах от 6 % до 50 % от общего числа поражений придаточных пазух носа [17, 19]. При этом отдельные исследователи отмечают, что за последние 10 лет частота данной патологии увеличилась на 8 % [18]. Известно, что за последние 5 лет более чем в 30 странах, заболеваемость синуситом увеличилась в 2 раза, а удельный вес госпитализированных по этому поводу возрастает ежегодно на 1,5–2 % [14]. В тоже время отмечается рост числа пациентов с верифицированным диагнозом хронический синусит, частота которого от общего числа лиц с патологией ВЧП составляет от 12 % до 40 % [16].

Подобную ситуацию объясняет практически отсутствующая система прогнозирования развития и течения как острого, так и хронического синусита ВЧП на современном этапе.

Интегральные индексы интоксикации известны достаточно давно и активно применяются для прогнозирования воспалительных процессов как общими [8], так и челюстно-лицевыми хирургами

[1, 6]. Однак при синуситах верхнечелюстних пазух як риногенних [12], так і одонтогенних [20] цей метод прогнозування використовується дуже редко, о чому свідчать єдиничні публікації в доступній отечевственній та зарубежній спеціальній літературі. Сведения про порівняльну оцінку прогностичної ефективності найбільш часто використовуваних інтегральних лейкоцитарних індексів у пацієнтів з острими та хронічними синуситами ВЧП відсутні.

Кожний з перечислених факторів в окремості, а також у складі обговорюваної проблеми обґрунтують актуальність проведеного дослідження.

Цель роботи – провести порівняльну оцінку прогностичної ефективності (ПЭ) найбільш часто використовуваних в клінічній практиці індексів інтоксикації (лейкоцитарного індекса інтоксикації В. К. Островського (ЛІІО), ядерного індекса (ЯІ), індекса сдвигу лейкоцитів крові (ІСЛК)) при острому та хронічному одонтогенному синуситі ВЧП.

Об'єкти та методи дослідження. Проведено ретроспективний аналіз даних медичних карт 784 пацієнтів, проходивших лікування по поводу остrego або хронічного синусита в період з 2009 року по 2017 рік у здравоохоронення «11-я міська клінічна лікарня» м. Мінська.

Все медичні карти стационарних пацієнтів були поділені на дві групи методом рандомізації [5]. Групу 1 склали 464 особи з діагнозом острий синусит ВЧП. Група 2 включала 320 пацієнтів, яким було підтверджено діагноз – хронічний синусит ВЧП.

Критерієм включення в групи являлося вік старше 18 років, відсутність декомпенсованої патології, відсутність в анамнезі травм, операцій, інших захворювань (крім дослідуемої патології), потребуючих медичної реабілітації, верифікація у пацієнтів остrego або хронічного одонтогенного синусита ВЧП на основі клінічної картини та лучевих методів дослідження.

Всім дослідженням пацієнтам на основі загального аналізу крові розраховували інтегральні індекси інтоксикації: ЛІІО за методикою В. К. Островського [9], ЯІ – за способом Г. А. Даштоянца [13], ІСЛК – за методом, описаному І. Н. Яблучанським, В. А. Пилепенко, В. Г. Кондратенко (1983) [15].

Получені дані обробляли статистично при допомозі пакета прикладних програм «Statistica 10.0» та «Excel» [4, 11]. Статистично значимим вважали результат, якщо вероятність отвергнути нульову гіпотезу про відсутність розрізнянь не перевищувала 5% ($p < 0,05$). При нормальному

розподілінні признаків в порівняваних групах використовувався t-критерій Стьюдента–Фишера [2].

Результати дослідження та їх обговорення.

Прогностичну ефективність індексів інтоксикації при острем і хронічному одонтогенному синуситі розраховували за формуллю:

Получені результати виражалися в процентах [10].

$$\text{ПЭ} = \frac{\text{истинно положительный + истинно отрицательный результат}}{\text{общее количество проведенных исследований}} \cdot 100\%.$$

Прогностична ефективність індексів інтоксикації у пацієнтів в групі 1 склала по ЛІІО – 85%, по ЯІ – 72%, по ІСЛК – 80%. В то часі як в групі 2 прогностична ефективність вказаних індексів була 61%, 54% та 78%, відповідно (рис.).

Сравнительная оценка прогностической эффективности индексов интоксикации в выделенных группах пациентов при проведении ретроспективного анализа архивного материала.

Получені результати згідуються з клінічною картиной проявлення острого та хронічного синусита та вказують на порушення імунного відповіді у пацієнтів з хронічним процесом.

Крім того, ІСЛК, будучи достаточно високим, у пацієнтів з хронічним течієм патологічного процеса може вказувати на значительний відсоток генералізації последнього і, можливо, прогнозує гіперактивний системний воспалительний відповідь при обостренні захворювання. Цей факт згідно з даними спеціальної літератури [7] та його слідуючи використання при назначенні комплексного лікування та особливо емпірическої антибактеріальної терапії з метою профілактики розвитку тяжелых осложнений.

Заключение и перспективы дальнейших исследований. Представленные результаты указывают на необходимость дифференцированного подхода к использованию индексов интоксикации с прогностической целью у пациентов с одонтогенным синуситом верхнечелюстной пазухи в зависимости от характера течения инфекционно-воспалительного процесса. В острой фазе заболевания рекомендуется использовать ЛИИО, ЯИ, ИСЛК, а при хронической предпочтение следует отдавать

ИСЛК. Более широкое внедрение дифференцированного подхода к использованию индексов в клинической практике позволит уменьшить число осложнений и рецидивов заболевания, будет содействовать предотвращению перехода острой фазы синусита верхнечелюстной пазухи в хроническую. Это в свою очередь обеспечит улучшение качества жизни пациентов и будет способствовать повышению качества оказания специализированной медицинской помощи населению.

Література

- Ахмед Салех. Состояние иммунного статуса больных с атипично текущей флегмоноидной челюстно-лицевой обласі / Салех Ахмед, Е. В. Фомичев, А. Т. Яковлев // Бюл. Волгоградского науч. центра РАМН. – 2007. – № 1. – С. 42–43.
- Баврин И. И. Высшая математика: учебник для студ. естественнонаучных специальностей педвузов / И. И. Баврин. – М. : Академия, 2010. – 616 с.
- Верхнечелюстной синусит: современный взгляд на диагностику, лечение и реабилитацию / [А. М. Сипкин, А. А. Никитин, В. П. Лапшин и др.] // Альманах клинической медицины. – 2013. – № 28. – С. 82–87.
- Гланц С. Медико-биологическая статистика / С. Гланц. – М. : Практика, 1999. – 459 с.
- Дубикайтис Т. А. Научно-доказательная медицина. Основные принципы и перспективы развития / Т. А. Дубикайтис // Рос. семейный врач. – 2007. – Т. 11, № 4. – С. 18–24.
- Кабанова А. А. Влияния препарата «Мексибел» на клинические, иммунологические показатели и лейкоцитарные индексы интоксикации у пациентов с одонтогенными флегмонами челюстно-лицевой области / А. А. Кабанова, И. О. Походенько-Чудакова // Здравоохранения. – 2011. – № 11. – С. 60–63.
- Качковский М. А. Распространенность коморбидной патологии у больных с острым инфарктом миокарда и ее влияние на интенсивность системной воспалительной реакции / М. А. Качковский, Е. Ю. Рогозина, Л. В. Дейслинг // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 4. – С. 328.
- Оптимизация детоксикационной терапии в экстренной хирургии / [А. П. Власов, М. Ф. Заривчацкий, Р. М. Куданкин и др.] // Пермский мед. журн. – 2015. – Т. 32, № 1. – С. 6–11.
- Островский В. К. Упрощенная формула лейкоцитарного индекса интоксикации в диагностике острых хирургических заболеваний / В. К. Островский, Ю. М. Свитич // Здравоохранение Казахстана. – 1982. – № 7. – С. 24.
- Порядок проведения клинико-экономических исследований: инструкция по применению № 075-0708: утв. МЗ Респ. Беларусь 03.10.08 / МЗ РБ, ГУ «РНПЦ медицинских технологий, информатизации, управления и экономики здравоохранения» / [А. А. Гракович и др.]. – Минск, 2008. – 34 с.
- Реброва О. Ю. Статистический анализ медицинских данных. Применение пакета прикладных программ STATISTICA / О. Ю. Реброва. – М. : МедиаСфера, 2002. – 312 с.
- Сакович А. Р. Интегральная оценка интоксикации у пациентов с острым гнойным синуситом / А. Р. Сакович, А. Б. Перминов // Военная медицина. – 2016. – Т. 38, № 1. – С. 138–140.
- Системный подход к анализу тяжести состояния больных и степени эндотоксикоза в послеоперационном периоде / В. Г. Васильков, Л. Г. Шикунова, Н. Ю. Келина [и др.] // Критические технологии в реанимации: материалы междунар. конф. – М., 2003. – С. 13–15.
- Соловых А. Г. Ятрогенный одонтогенный гайморит / А. Г. Соловых, И. Б. Анготоева, К. С. Авдеева // Российская ринология. – 2014. – № 4. – С. 51–56.
- Яблучанский И. Н. Индекс сдвига лейкоцитов крови как маркер реактивности организма при остром воспалении / И. Н. Яблучанский, В. А. Пилепенко, В. Г. Кондратенко // Лаб. Дело. – 1983. – № 1. – С. 60–61.
- Ялымова Д. Хирургическое лечение хронического одонтогенного верхнечелюстного синусита / Д. Ялымова, В. Вишняков, В. Талалаев // Врач. – 2014. – № 11. – С. 51–54.
- Bomeli S. R. Frequency of dental source for acute maxillary sinusitis / S. R. Bomeli, B. F. Branstetter 4-th, B. J. Ferguson // Laryngoscope. – 2009. – Vol. 119, № 3. – P. 580–584.
- Evidence of an increase in the incidence of odontogenic sinusitis over the last decade in the UK / [E. Hoskison, M. Daniel, J. E. Rowson et al.] // J. Laryngol. Otol. – 2012. – Vol. 126, № 1. – P. 43–46.
- Odontogenic maxillofacial infections: ten-year retrospective analysis / [R. Rastenienė, A. Pūrienė, J. Aleksejūnienė et al.] // Surg. Infect. (Larchmt). – 2015. – Vol. 16, № 3. – P. 305–312.
- Pohodenko-Chudakova I. O. Prognostic criteria for development of chronic odontogenous sinusitis of maxillary sinus / I. O. Pohodenko-Chudakova, A. V. Surin // Inżynieria biomaterialow (Engineering of biomaterials) Czasopismo Polskiego Stowarzyszenia Biomaterialow. Krakow (11–14 of October, 2007). – 2007. – Rok. X, № 63–64. – P. 12–13.

References

1. Akhmed Salekh, Fomichev YEV, Yakovlev AT. Sostoyaniye immunnogo statusa bol'nykh s atipichno tekushchey flegmonoy chelyustno-litsevoy oblasti. Byul. Volgoradskogo nauch. tsentra RAMN. 2007;1:42–3.
2. Bavrin II. Vysshaya matematika: uchebnik dlya stud. yestestvenno-nauchnykh spetsial'nostey pedvuzov. M.:Akademiya; 2010. 616 s.
3. Sipkin AM, Nikitin AA, Lapshin VP, i dr. Verkhnechelyustnoy sinusit: sovremennyy vzglyad na diagnostiku, lecheniye i reabilitatsiyu. Al'manakh klinicheskoy meditsiny. 2013;28:82–7.
4. Glants S. Mediko-biologicheskaya statistika. M.:Praktika; 1999. 459 s.
5. Dubikaytis TA. Nauchno-dokazatel'naya meditsina. Osnovnyye printsyipy i perspektivy razvitiya. Ros. semeynyy vrach. 2007;11(4):18–24.
6. Kabanova AA, Pokhoden'ko-Chudakova IO. Vliyaniya preparata «Meksibel» na klinicheskiye, immunologicheskiye pokazateli i leykotsitarnyye indeksy intoksikatsii u patsiyentov s odontogennymi flegmonami chelyustno-litsevoy oblasti. Zdravookhraneniya. 2011;11:60–3.
7. Kachkovskiy MA, Rogozina YEYU, Deysling LV. Rasprostranennost' komorbidnoy patologii u bol'nykh s ostrym infarktom miokarda i ee vliyaniye na intensivnost' sistemnoy vospalitel'noy reaktsii. Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya. 2014;4:328.
8. Vlasov AP, Zarivchatskiy MF, Kudankin RM, i dr. Optimizatsiya detoksikatsionnoy terapii v ekstrennoy khirurgii. Permskiy med. zhurn. 2015;32(1):6–11.
9. Ostrovskiy VK, Svitich YUM. Uproshchennaya formula leykotsitarnogo indeksa intoksikatsii v diagnostike ostrykh khirurgicheskikh zabolevaniy. Zdravookhraneniye Kazakhstana. 1982;7:24.
10. Grakovych AA, i dr. Poryadok provedeniya kliniko-ekonomiceskikh issledovanii: instruktsiya po primeneniyu № 075-0708: utv. MZ Resp. Belarus' 03.10.08. MZ RB, GU «RNPTS meditsinskikh tekhnologiy, informatizatsii, upravleniya i ekonomiki zdravookhraneniya». Minsk, 2008. 34 s.
11. Rebrova OYU. Statisticheskiy analiz meditsinskikh dannyykh. Primeneniye paketa prikladnykh programm STATISTICA. M.:MediaSfera; 2002. 312 s.
12. Sakovich AR, Perminov AB. Integral'naya otsenka intoksikatsii u patsiyentov s ostrym gnoynym sinusitom. Voyennaya meditsina. 2016;38(1):138–40.
13. Vasil'kov VG, Shikunova LG, Kelina NYU, i dr. Sistemnyy podkhod k analizu tyazhesti sostoyaniya bol'nykh i stepeni endotoksikoza v posleoperatsionnom perioode. Kriticheskiye tekhnologii v reanimatsii: materialy mezhdunar. konf. M.; 2003. s.13–5.
14. Solovykh AG, Angotoyeva IB, Avdeyeva KS. Yatrogennyy odontogennyy gaymorit. Rossiyskaya rinologiya. 2014;4:51–6.
15. Yabluchanskiy IN, Pilepenko VA, Kondratenko VG. Indeks sdvigа leykotsitov krovi kak marker reaktivnosti organizma pri ostrom vospalenii. Lab. Delo. 1983;1:60–1.
16. Yalymova D, Vishnyakov V, Talalayev V. Khirurgicheskoye lecheniye khronicheskogo odontogenного verkhnechelyustnogo sinusita. Vrach. 2014;11:51–4.
17. Bomeli SR, Branstetter BF 4-th, Ferguson BJ. Frequency of dental source for acute maxillary sinusitis. Laryngoscope. 2009;119(3):580–4.
18. Hoskison E, Daniel M, Rowson JE, et al. Evidence of an increase in the incidence of odontogenic sinusitis over the last decade in the UK. J Laryngol Otol. 2012;126(1):43–6.
19. Rastenienė R, Pūrienė A, Aleksejūnienė J, et al. Odontogenic maxillofacial infections: a ten-year retrospective analysis. Surg Infect (Larchmt). 2015;16(3):305–12.
20. Pohodenko-Chudakova IO, Surin AV. Prognostic criteria for development of chronic odontogenous sinusitis of maxillary sinus. Inzynieria biomaterialow (Engineering of biomaterials) Czasopismo Polskiego Stowarzyszenia Biomateriałów. Krakow (11–14 of October, 2007). 2007; Rok. X(63–64):12–3.

УДК 616.216.1-002.2-036

ПРОГНОСТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНДЕКСІВ ІНТОКСИКАЦІЇ ПРИ ГОСТРОМУ І ХРОНІЧНОМУ ОДОНТОГЕННОМУ СИНУСІТІ ВЕРХНЬОЩЕЛЕПНОЇ ПАЗУХИ

Похoden'ko-Чудакова I. O., Кравченко B. O.

Резюме. Важливість діагностичних і прогностичних заходів пацієнтів з синуситом верхньощелепних пазух визначається тим, що дане захворювання є одним з найпоширеніших і часто рецидивуючих патологічних процесів.

Мета роботи – провести порівняльну оцінку найбільш часто використовуваних в клінічній практиці індексів інтоксикації (лейкоцитарного індексу інтоксикації В. К. Островського (ЛІІО), ядерного індексу (ЯІ), індексу зсуву лейкоцитів крові (ІЗЛК)) при гострому і хронічному одонтогенному синусіті верхньощелепної пазухи.

Проведено ретроспективний аналіз даних медичних карт 784 пацієнтів, які проходили лікування з приводу гострого або хронічного синуситу в період з 2009 року по теперішній час в УОЗ «11-я міська клінічна лікарня» м Мінська. Всі пацієнти були розділені на дві групи. Групу 1 склали 464 людини з діагнозом гострий синусит верхньощелепної пазухи.

Група 2 включала 320 пацієнтів, яким був верифікований діагноз – хронічний синусит верхньощелепної пазухи. Всім пацієнтам розраховували індекси інтоксикації (ЛІІО, ЯІ, ІЗЛК). Прогностична ефективність індексів інтоксикації у пацієнтів групи 1 склали по ЛІІО – 85%, по ЯІ – 72%, по ІЗЛК – 80%. У той час як в групі 2 прогностична ефективність зазначених індексів була 61%, 54% і 78%, відповідно.

Представлені результати вказують на необхідність диференційованого підходу до використання індексів інтоксикації з прогностичною метою у пацієнтів з одонтогенним синуситом верхньощелепної пазухи в залежності від характеру перебігу інфекційно-запального процесу. У гострій фазі захворювання рекомендується використовувати ЛІІО, ЯІ, ІЗЛК при хронічній – ІЗЛК.

Ключові слова: прогнозування; синусит верхньощелепної пазухи; індекси інтоксикації.

UDC 616.216.1-002.2-036

PROGNOSTIC EFFICIENCY OF INTOXICATION INDICES IN ACUTE AND CHRONIC ODONTOGENIC SINUSITIS IN MAXILLARY SINUS

Pokhodenko-Chudakova I. O., Kravchenko V. O.

Abstract. The importance of diagnostic and prognostic procedures in patients with sinusitis of the maxillary sinuses is determined by the fact that the disease is one of the most common and often recurred pathological processes.

The frequency of diagnostic odontogenetic sinusitis ranges from 6 % to 50 % from total number damages of accessory sinuses of the nose. But some researchers consider that the frequency increased on 8 % over 10 years. It is known that over recent 5 years in more than 30 countries the morbidity increased on 2 times and hospitalization period also increases on 1,5–2 % annually. Also the growth of patients number was determined with diagnosis such chronic sinusitis, frequency of which contains from 12 % to 40 %.

The aim of this paper is to compare evaluation of the most frequently used in clinical practice indices of intoxication (Leukocyte index of intoxication by V. K. Ostrovsky (LIIO), nuclear index (NI), the index of the blood leukocytes change (IBLC)) in acute and chronic odontogenic sinusitis of the maxillary sinus.

Methods and materials. It was made the retrospective data analysis of medical records of 784 patients who received treatment for acute or chronic sinusitis from 2009 to present time in the «clinical hospital № 11», (Minsk). All patients were divided into two groups. The first group consisted of 464 patients with acute sinusitis of the maxillary sinus. The second one consisted of 320 patients who had verified diagnosis of chronic sinusitis of the maxillary sinus. One checked the indexes of intoxication (LIIO, NI, IBLC) for all patients. The prognostic efficiency of indices of intoxication in patients of the first group made in LIIO – 85%, NI – 72%, according to IBLC – 80%. While in the second group prognostic effectiveness of the same indices was 61%, 54% and 78%, respectively.

Results. The presented results indicate the need for differentiated approach to the use of indices of intoxication with prognostic purpose in patients with odontogenic sinusitis of the maxillary sinus, depending on the nature of the infection inflammatory process development. In the acute phase of the disease, it is recommended to use LIIO, NI, IBLC in chronic – IBLC.

Prospects for further investigation. It is necessary and important to compare evaluation of the most frequently used in clinical practice indices of intoxication (Leukocyte index of intoxication by V. K. Ostrovsky (LIIO), nuclear index (NI), the index of the blood leukocytes change (IBLC)) in acute and chronic odontogenic sinusitis of the maxillary sinus in further researches.

Keywords: прогнозування; синусит верхньощелепної пазухи; індекси інтоксикації.

Стаття надійшла 20.02.2017 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування